ÅLANDSDELEGATIONEN **Diarienr** D 10 26 01 84 – D 10 26 01 86

Helsingfors/Mariehamn 30.10.2026

Nr 39/26

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser 30.9.2026, nr 234, 236 och 238/2026.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 30.9.2026 antagna landskapslagar:

1) Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden,
2) Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden,
3) Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands energimyndighet.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Landskapslagarna syftar huvudsakligen till ett genomförande av unionsrättsliga förpliktelser, främst Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU innehåller gemensamma regler för produktion, överföring, distribution, energilagring och leverans av el, samt bestämmelser om konsumentskydd (nedan *elmarknadsdirektivet*) och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 om främjande av användningen av energi från

Postadress:
Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:
växel 0295 017 200

Adress i Helsingfors:
Annegatan 22 A 3
00100 HELSINGFORS

förnybara energikällor (nedan *RED II-direktivet*). I lagförslaget beskrivs närmare i sammanhanget relevanta ändringar i dessa direktiv (lagförslag nr 23/2025-2026, kapitel 2).

Landskapslagstiftningen innebär ändringar av tre landskapslagar: landskapslag (2015:102) om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden (nedan *blankettlagen*), landskapslag (2024:13) om Ålands tvistenämnd för energimarknaden samt landskapslag (2015:103) om Ålands energimyndighet.

Genom blankettlagen har elmarknadslagen (FFS 588/2013) och vissa kapitel i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (FFS 590/2013) gjorts gällande inom landskapets lagstiftningsbehörighet. I lagförslaget har redogjorts för vilka ändringar i riks- och unionslagstiftningen som har föranlett nya lagstiftningsåtgärder (lagförslag nr 23/2025-2026, kapitel 5). Ändringarna rör marknadsbaserad styrning av slutförbrukares belastning i distributionsnätet, jämförelseverktyg för elleveransavtal, tvistlösning utanför domstol samt förhållandet mellan stamnät och högspänningsdistributionsnät (lagförslag nr 23/2025-2026, kapitel 6).

Ändringarna i landskapslagstiftningen ska träda i kraft så snart som möjligt.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagstiftningen syftar huvudsakligen till ett genomförande av EU-rättsliga förpliktelser. Enligt självstyrelselagens 59 b § 1 mom. är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen när åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen. Medlemskapet i Europeiska unionen påverkar inte behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket när unionsrätten genomförs på nationell nivå (RP 18/2002 rd, s. 18).

Landskapslagarna innebär ändringar av gällande landskapslagar som har varit föremål för lagstiftningskontroll enligt 19 § i självstyrelselagen. I samband med Högsta domstolens prövning av blankettlagens och anknytande landskapslagars, bland annat landskapslagen om Ålands energimyndighet, förenlighet med behörighetsfördelningen ansågs lagstiftningen hänföra sig till flera lagstiftningsområden av vilka det mest centrala området bedömdes vara näringsverksamhet, som enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen, till de delar det då var fråga om, ingår i landskapets lagstiftningsbehörighet.

Det angavs också att en betydande del av reglerna klassificerades såsom konkurrensrättsliga till sin karaktär och även stadganden med starka inslag av konsumentskydd ingick i lagarna. Främjande av konkurrens och konsumentskydd hör enligt 27 § 10 punkten

självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Lagarna berörde också området natur- och miljövård. Landskapet har lagstiftningsbehörighet på dessa områden med stöd av 18 § 10 punkten självstyrelselagen. Lagarna reglerade vidare myndighetsverksamhet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna (HD 6.10.2015, OH2015/154, se även ÅD 21/15).

I ett senare skede har landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden varit föremål för lagstiftningskontroll (se HD 16.1.2024, KKO-HD/1379/2023 och ÅD 40/23).

Mot bakgrund av detta kan elmarknadslagstiftningen som utgångspunkt anses falla inom landskapets lagstiftningsbehörighet, men regleringen överlappar många rättsområden. Enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets behörighet.

I detta sammanhang ska bedömas hur de nu aktuella ändringarna i landskapslagarna om elmarknaden förhåller sig till behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Genom infogandet av 1 § 1 mom. 3 punkten i blankettlagen tillämpas lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (FFS 498/2023) med de avvikelser som anges i blankettlagen. I artikel 14 i elmarknadsdirektivet finns bestämmelser om jämförelseverktyg. Syftet med jämförelseverktygen är delvis kopplat till främjande av konkurrens och konsumentskydd som hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen. Webbplatsen ska nämligen främja en sund och fungerande konkurrens på detaljmarknaden samt en hög nivå på konsumentskyddet (RP 318/2022 rd, s. 96).

Elleveransavtalen är av privaträttslig karaktär. Enligt 27 § 41 punkten hör privaträttsliga angelägenheter till rikets lagstiftningsbehörighet, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med beaktande av att jämförelseverktygen anknyter direkt till landskapslagstiftning om elmarknaden, som har huvudsakligen ansetts beröra landskapets behörighet, anser Ålandsdelegationen att 1 § 1 mom. 3 punkten i blankettlagen inte står i strid med självstyrelselagen. Till den del lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (FFS 498/2023)

faller inom rikets lagstiftningsbehörighet är bestämmelserna direkt tillämpliga i landskapet. Stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag kan intas i landskapslagstiftningen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen.

Enligt 1 § i rikets lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal ska Energimyndigheten upprätthålla en webbplats med vars hjälp slutkunder kan jämföra de elleveransavtal detaljförsäljare erbjuder, inklusive elleveransavtal med dynamiska priser, och detaljförsäljares köpeanbud för den el som slutkunderna själva producerar. Genom infogandet av 2 § 3 mom. i blankettlagen ska Ålands energimyndighet upprätthålla denna webbplats. Av blankettlagens 5a § följer vissa avvikelser från rikslagens bestämmelser.

Enligt ett nytt 5a § 3 mom. i blankettlagen kan detaljförsäljaren, med avvikelse från vad som föreskrivs i 6 § 2 mom. i rikets lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal, begära rättelse hos Ålands energimyndighet av ett beslut som myndigheten fattat om avförande av uppgifter ur jämförelseverktyget. Besvär över lagligheten av ett beslut som Ålands energimyndighet fattat med anledning av rättelseyrkandet får anföras hos Ålands förvaltningsdomstol. I stället för det omprövningsförfarande som gäller enligt 6 § 2 mom. i rikets lag om lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal ska på Åland tillämpas vad som i paragrafen regleras om rättelseyrkande (lagförslag nr 23/2025-2026, s. 29).

I lagstiftningskontrollen har nyligen berörts avsaknaden i landskapslagstiftningen av allmänna bestämmelser om tidsfrister för framställande av rättelseyrkanden vilket medför att sakägaren i princip kan begära rättelse utan att detta begränsas av någon tidsfrist. Eftersom avsaknaden av en tidsfrist inte i sig begränsar sakägarens rätt till ändringssökande föreligger ändå ingen behörighetsöverskridning (HD 7.9.2026, KKO-HD/788/2026). Mot bakgrund av detta innebär 5a § 3 mom. i blankettlagen inte en behörighetsöverskridning.

Enligt ändringen av 7 § i blankettlagen görs vissa tillägg och ändringar i de gällande bestämmelserna om förordningsfullmakt. Ålandsdelegationen ansåg att det gällande 7 § 1 mom. var vagt, men utgjorde inte någon behörighetsöverskridning (ÅD 21/15). Delegationen anser att ändringarna av 7 § 1 och 2 mom. inte står i strid med 21 § 1 mom. i självstyrelselagen eller 80 § i grundlagen. Det samma gäller den förordningsfullmakt som ingår i ändringen av 5 § 3 mom. i blankettlagen.

Genom landskapslagen (2024:13) om Ålands tvistenämnd för energimarknaden upprättades ett i lagen avsett oavhängigt och opartiskt organ som behandlar elmarknadstvister som anhängiggjorts av andra slutkunder än konsumenter. Landskapslagen ingick i den landskapslagstiftning om elmarknaden som i lagstiftningskontrollen

ansågs, bland annat med beaktande av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen, vara förenlig med kompetensfördelningen mellan landskapet och riket (HD 16.1.2024, KKO-HD/1379/2023).

Genom 3 § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden utvidgas tvistenämndens behörighet till att också ge rekommendationer om hur sådana enskilda tvister mellan energidetaljister och andra slutkunder än konsumenter bör lösas när det gäller rättigheter och skyldigheter enligt landskapslagen (2016:20) om energieffektivitet. Genom bestämmelsen genomförs artikel 22.8 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955.

Till 4 § i landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden fogas ett nytt 3 mom. som anger att nämndmedlemmar, ersättare och föredragande inte får skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl. I samband med en tidigare ändring av 4 § förordnades 4 § 3 mom. att förfalla eftersom det inte angavs några grunder för skiljandet från uppdraget. Enligt 7 § 2 mom. i lagen om tvistenämnden för energimarknaden (FFS 502/2023) förutsätts vägande skäl för skiljandet från uppdraget (RP 318/2022 rd, s. 109). Mot bakgrund av grundlagens 21 § bör i lagstiftningen finnas kriterier eller förutsättningar för när beslut om skiljandet från uppgiften kan fattas (ÅD 40/23 och HD 16.1.2024, KKO-HD/1379/2023). Ålandsdelegationen anser att landskapslagens 4 § 3 mom. är förenligt med grundlagen.

I 14 § i landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden har gjorts vissa justeringar så att bestämmelserna i sak motsvarar det som föreskrivs i 16 § i lagen om tvistenämnden för energimarknaden (FFS 502/2023). I 14 § 2 mom. föreskrivs om angelägenheter inom rättsskipningen som hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen anser att bestämmelserna i 14 § 2 mom. har sin motsvarighet i rikslagstiftningen och kan intas i landskapslagen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen.

Genom ändringarna av landskapslagen om Ålands energimyndighet utvidgas Ålands energimyndighets ansvar för skötseln av uppgifter som rör tvistlösning i enlighet med 1 § 3 mom. 2 och 3 punkterna.

I lagförslaget har redogjorts närmare för Ålands energimyndighets tvistlösningsuppgifter och hur dessa förhåller sig till den tvistlösning som har anförtrotts Ålands tvistenämnd för energimarknaden (lagförslag nr 23/2025-2026, s. 19–20). Av 13 § i landskapslagen om Ålands tvistenämnd för energimarknaden följer att ändring i tvistenämndens beslut inte får sökas genom besvär. Däremot utgår artikel 60 i elmarknadsdirektivet och EU-domstolens rättspraxis från att när en medlemsstat väljer att ge tillsynsmyndigheten befogenhet för tvistlösning ska parten ha rätt att få tillsynsmyndighetens beslut prövat i

domstol (se domen i mål C-578/18, Energimyndigheten. EU:C:2020:35). Därför har möjligheten att överklaga Ålands energimyndighets tvistlösningsbeslut beaktats i en ny 11b § i landskapslagen om Ålands energimyndighet.

Enligt 11b § 3 mom. har parterna i ett tvistlösningsförfarande rätt att anföra besvär hos Ålands förvaltningsdomstol över ett tvistlösningsbeslut som Ålands energimyndighet har fattat. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande rättskipning riket med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Om besvärsrätt, överklagbarhet och besvärsförfarande stadgas enligt 27 § 23 punkten i rikslag (RP 73/1990 rd, s. 72–73). Ålands energimyndighet är underställd landskapsregeringen och 11b § 3 mom. överensstämmer med 25 § 1 mom. i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare